

***“Медицина за роки незалежності”  
(29 років Незалежності України)***



***Усюди є небо і зорі скрізь сяють,  
І квіти усюди ростуть...  
Та тільки одну Батьківщину ми маєм-  
її Україною звать.***

**День незалежності України – державне свято України, яке відзначається щорічно 24 серпня на честь прийняття Верховною радою УРСР «Акта проголошення незалежності України».**

**Вперше День незалежності України був відзначений 16 липня 1991 року в пам'ять про те, що рік тому 16 липня 1990 року Верховна рада УРСР прийняла «Декларацію про державний суверенітет України». Також 16 липня 1990 року Верховна рада УРСР прийняла постанову «Про День проголошення незалежності України».**

**24 серпня 1991 року Верховна Рада Української РСР ухвалила «Акт проголошення незалежності України», який 1 грудня 1991 року підтвердив народ на Всеукраїнському референдумі. Тож 20 лютого 1992 року Верховна Рада України ухвалила постанову «Про День незалежності України» у якій зазначено: «Вважати день 24 серпня Днем незалежності України і щорічно відзначати його як державне загальнонародне свято України».**

**Ця визначна дата навіки ввійшла в історію нашої молоді держави золотою сторінкою її біографії, законодавчо закріпивши вікові прагнення Українського народу до національного відродження та свободи. 29 років незалежності продемонстрували світу, що Україна відбулася як суверенна держава, здатна утверджувати демократичні цінності та захищати свободу.**

## *Реформування охорони здоров'я за роки незалежності*

Сфера охорони здоров'я є однією з найважливіших для життєдіяльності людини та суспільства в цілому. На державу покладено обов'язок створити належні умови для забезпечення необхідного рівня охорони здоров'я, які будуть спрямовані на реалізацію громадського (колективного) здоров'я, що включає і питання епідеміологічної безпеки, вакцинації/імунізації.



Після розпаду Радянського Союзу у 1991 році стало остаточно зрозуміло, що Семашківська модель охорони здоров'я, яка була успішною в СРСР до 70-х років ХХ століття, не відповідає реаліям ні ринкової економіки, ні сформованому типу неепідемічної патології. В усіх пострадянських країнах, включаючи й Україну, в системах охорони здоров'я розпочалися перетворення, які стосувалися реорганізації організації, фінансування та надання медичних послуг. В дослідженні Європейського регіонального бюро ВООЗ та Європейської обсерваторії по системах і політиці охорони здоров'я було проаналізовано процеси перетворень, які відбувалися протягом двох десятиліть в системах охорони здоров'я 12 пострадянських країн (Вірменії, Азербайджані Білорусі, Грузії, Казахстані, Киргизстані, Республіці Молдова, Російській Федерації, Таджикистані, Туркменістані, Україні та Узбекистані), і встановлено, що трансформації відбувалися в усіх країнах, однак темпи, змістовне наповнення і результативність змін в охороні здоров'я

різних країн істотно відрізнялися. Автори дослідження зазначають, що вивчення історії перетворень в системах охорони здоров'я з виявленням факторів, що сповільнюють або спотворюють заплановані результати, є важливою складовою при формуванні ефективної політики розвитку охорони здоров'я в країні.

Розвиток системи охорони здоров'я (СОЗ) в Україні після здобуття країною незалежності можна розділити на чотири періоди:

- 1) 1991–2000 рр.;
- 2) 2000–2010 рр.;
- 3) 2010–2013 рр.;
- 4) з 2014 р. і до теперішнього часу.

**В перше десятиріччя** після проголошення незалежності реформи в системі охорони практично не проводилися. Головні зусилля уряду України і Міністерства охорони здоров'я (МОЗ), як центрального виконавчого органу влади в сфері охорони здоров'я були спрямовані на запобігання розвалу сформованої системи охорони здоров'я і збереження мінімального рівня соціальних гарантій забезпечення населення медичною допомогою.



**Другий період** – визначення основних напрямків та механізмів реформування СОЗ. На рубежі століть вітчизняними та міжнародними експертами за підтримки міжнародних організацій проводилася робота з визначення основних напрямків та апробації ключових механізмів реформування СОЗ. У 2001 р. за підтримки фонду «Відродження» були обґрунтовані провідні напрямки розвитку української охорони здоров'я, з їх подальшим відпрацюванням та розробкою відповідних рекомендацій Уряду під егідою Світового банку та Європейської комісії в 2004–2005 рр. Конкретизації розвитку окремих видів та інструментів надання медичної допомоги, розробці та запровадженню нових механізмів фінансування була присвячена низка міжнародних проектів за підтримки Європейської комісії. Матеріали досліджень широко використовувалися при прийнятті нормативних актів, спрямованих на реформування СОЗ в Україні. Однак широкомасштабних реформ у сфері охорони здоров'я в Україні, на відміну від більшості інших постсоціалістичних країн, до 2010 р. не проводилося.

**Третій період** – проведення масштабної реформи СОЗ в пілотних регіонах. В політичних та експертних колах мусується теза про те, що за весь період незалежності реформи СОЗ в Україні не проводилися взагалі або проводилися неефективно. Проте в 2010 р. в рамках президентської Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентно-спроможна економіка, ефективна держава» були розпочаті масштабні перетворення в українській охороні здоров'я. Змістовне наповнення реформ базувалося на ретельно проаналізованих та узагальнених вітчизняними та закордонними експертами з урахуванням національної специфіки даних доказового менеджменту, передового досвіду країн з найбільш успішними системами охорони здоров'я, матеріалах проектів ЄС та Єврокомісії в сфері охорони здоров'я, які реалізовувалися в Україні в період 2003–2009 рр.

**Четвертий (сучасний) період** – комплексне реформування системи охорони здоров'я – розпочався після певної паузи, яка



була обумовлена необхідністю вироблення новим урядом підходів до реформування галузі. Вже перші кроки були спрямовані на зменшення впливу адміністративних методів та збільшення гнучкості управління. Так, вперше в історії країни у 2015 р. було запроваджено цільове фінансування охорони здоров'я з державного бюджету у вигляді медичної субвенції, дозволено урядом фінансування ЗОЗ одночасно з державного та місцевого бюджетів та/або одночасно з різних бюджетів, МОЗ України було скасовано наказ, згідно з яким штати ЗОЗ повинні формуватися в залежності від ресурсного забезпечення (розміру ліжкового фонду тощо).

Ключова ідея реформи полягає в остаточному переході від Семашківської моделі фінансування інфраструктури до фінансування за результатами діяльності. До числа основних змін, передбачених реформою належать: впровадження державного гарантованого пакета медичної допомоги; пулінг бюджетних коштів для фінансування державних гарантій на національному рівні зі створенням центрального органу виконавчої влади – Національної служби здоров'я України (НСЗУ) як єдиного закупівельника медичних послуг; перехід від утримання мережі медичних закладів до

стратегічної закупівлі медичних послуг на договірних засадах; автономізація постачальників медичної допомоги з набуттям більшістю з них статусу некомерційних медичних підприємств та запровадження електронної системи охорони здоров'я (e-Health). Старт реформи був призначений на 1 січня 2018 р. і охоплює 3 річний період – 2018–2020 рр.

### **Матеріали періодичних видань:**

1. **Булавінова, К. О.** Роль комунікаційних стратегій у системі громадського здоров'я України / К. О. Булавінова, О. З. Децик, З. О. Ціхонь. - Електрон. журн. - // Україна. Здоров'я нації. - 2018. - **№ 3**. - С. 6-10.
2. **Гребняк, М. П.** Формування кадрового потенціалу громадського здоров'я / М. П. Гребняк, О. В. Кірсанова, В. В. Таранов. - Електрон. журн. - // Україна. Здоров'я нації. - 2018. - **№ 3**. - С. 17-21.
3. **Деякі уроки реформи** охорони здоров'я України [Текст] / Г.О. Слабкий , В.М. Лехан , К.О. Надутий та ін. - Електрон. журн. - // Україна. Здоров'я нації. - 2014. - **№3**. - С. 7-22.
4. **Знаменська, Т. К.** Стратегічні напрямки реконструкції системи охорони здоров'я новонароджених та дітей України [Текст] / Т. К. Знаменська, О. В. Воробйова, Т. Ю. Дубініна. - Електрон. журн. - // Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. - 2017. - **Т. 7, № 4**. - С. 5-12.
5. **Івахно, О. П.** Медицина дитинства у структурі системи громадського здоров'я України / О. П. Івахно, І. П. Козярін, Л. В. Лоза // Довкілля та здоров'я. - 2017. - **№ 3**. - С. 22-25.
6. **Інформаційно-роз'яснювальна діяльність, комунікація** та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я населення в рамках системи громадського здоров'я / Г. О. Слабкий [и др.]. - Електрон. журн. - // Україна. Здоров'я нації. - 2017. - **№ 3**. - С. 246-254.
7. **Кузьменко, О.** Від комунального закладу до КНП [Текст] / О. Кузьменко // Практика управління медичним закладом. - 2019. - **№ 11**. - С. 21-26.
8. **Лехан, В. М.** Аналіз результатів реформування системи охорони здоров'я в пілотних регіонах : позитивні наслідки, проблеми та можливі шляхи їх вирішення [Текст] / В. М. Лехан, Г. О. Слабкий, М. В. Шевченко // Україна. Здоров'я нації. - 2015. - **№ Спец. випуск №3**. - С. 67-86.
9. **Лехан, В. М.** Аналіз реформ охорони здоров'я в Україні: від здобуття незалежності до сучасності / В. М. Лехан, Л. В. Крячкова, М. І. Заярський. - Електрон. журн. - // Україна. Здоров'я нації. - 2018. - **№ 4**. - С. 5-11.
10. **Лехан, В. М.** Оцінка динаміки структурної ефективності системи охорони здоров'я [Текст] / В.М. Лехан, Л.В. Крячкова. - Електрон. журн. - // Україна. Здоров'я нації. - 2013. - **№4**. - С. 146-147.
11. **Литвинова, О. Н.** Глобальні виклики для здоров'я. Як змінюватимуться підходи до формування політики здоров'я через призму реформи механізму оплати праці сімейних лікарів [Текст] / О. Н. Литвинова, К. Є. Юрійів, Ю. М. Петрашик // Вісник

- соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України: науково-практичний журнал. - 2019. - **№ 2 (80)**. - С. 89-93.
12. **Надугий, К. О.** Обґрунтування концепції безперервного вдосконалення національної системи охорони здоров'я України [Текст] / К. О. Надугий, В. М. Лехан, І. В. Найда // Український медичний часопис. - 2019. - **№ 1/Т.2**. - С. 26-28.
  13. **Огнєв, В. А.** Громадське здоров'я: змістовно-управлінський аспект / В. А. Огнєв, І. А. Чухно. - Електрон. журн. - // Україна. Здоров'я нації. - 2018. - **№ 3**. - С. 58-61.
  14. **Полякова, Д. Я** - громадянин. Где мое здравоохранение? [Текст] / Д. Полякова // Український медичний часопис. - 2018. - **№ 2/Т. 1**. - С. 39-43.
  15. **Роль первинної ланки** в організації профілактичних заходів, заснованих на доказах [Текст] / В. М. Лехан (та ін.) // Сімейна медицина. - 2018. - **№ 5**. - С. 27-31.
  16. **Ромаскевич, Ю. О.** Роль та місце центрів здоров'я в розбудові та функціонуванні системи громадського здоров'я в Україні на регіональному рівні / Ю. О. Ромаскевич. - Електрон. журн. - // Україна. Здоров'я нації. - 2017. - **№ 3**. - С. 342-343.
  17. **Сіненко, Н. О.** Особливості впровадження е-медицини в умовах державно-приватного партнерства [Текст] / Н. О. Сіненко, Г. В. Загорій, С. І. Мохначов. - Електрон. журн. - // Медична інформатика та інженерія. - 2016. - **№ 4**. - С. 36-42.
  18. **Талалаєв, К. О.** Предикція - перспективна складова частина сучасної системи охорони здоров'я / К. О. Талалаєв. - Електрон. журн. - // Україна. Здоров'я нації. - 2017. - **№ 3**. - С. 347-348.
  19. **Терзі, О. О.** Правові та етичні засади громадського здоров'я [Текст] / О. О. Терзі, Н. О. Ляхова, Т. В. Плужнікова // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України: науково-практичний журнал. - 2019. - **№ 3 (81)**. - С. 84-90.
  20. **Фуртак, І. І.** Оптимізації фінансування і структури медичних організацій на тлі доказової потреби у медичній допомозі [Текст] / І. І. Фуртак, Р. Ю. Грицко // Сімейна медицина. - 2018. - **№ 3**. - С. 143-144.
  21. **Яковлєва, О. Г.** Основні шляхи становлення і розвитку сімейної медицини в Україні як основа реорганізації первинної медико-санітарної допомоги населенню [Текст] / О. Г. Яковлєва // Медсестринство. - 2019. - **№ 2**. - С. 16-21.